

KIRGIZISTAN

SICK SACK i TIEN SHAN

Centralasien är ett av världens mest utforskade bergsområde när det kommer till skidåkning. En grupp kanadensiska äventyrare bestämde sig för att testa möjligheterna i de vilda Tien Shan-bergen i Kirgizistan.

TEXT ANTHONY BONELLO FOTO NICOLAS TEICHROB

Himmelska vyer! Undra på det, Tien Shan betyder Guds berg på kirgisiska.

Åsna eller höst till skolan?

Ryan Koupal, en snowboardåkare från Colorado som spenderat tre vintrar med att utforska Centralasien innan han insåg potentialen för vinterturism i Kirgizistan.

Vägnätet i Kirgizistan lämnar en hel del att önska. Utsikten gör det inte.

Ödsliga svängar i Karakol, Kirgizistans största skidort.

»Förarens namn ska enligt uppgift vara Sergei, men det är inget han svarar på.«

Spåret upp mot den höga kammen på Alpay Tur, en taggig 3 400 meter hög topp, mitt i Tien Shan-bergen i östra Kirgizistan, är tydligt märkt av färskas laviner som släppt från konvexa kullar både till vänster och höger om oss.

Längre söderut är terrängen till synes ändlös, bergstopparna fortsätter att klättra ända upp mot 5 000 meter. I norr tecknar Kungey Ala-Too-massivets hav av toppar konturerna av det bördiga landet i dalen långt borta. Gamburger Stand reser sig rakt framför våra ögon, nordvänt och perfekt bevarat med ett antal förstaåk som väntar på att bli körda. På den västra flanken lyser en svag strimma av ljus upp ett åk som fullkomligen ber om att bli uppspåret.

Izzy Lynch och Ptor Spriceniaks, vår kanadensiska guide, ger efter för frestelsen och njuter av stora, vida svängar som lämnar efter sig en dammlätt snörök som dröjer sig kvar i luften. Berget är tidigare orört av en skidåkare spår - det här är den allra första gången någon åker där.

Jag är här med en grupp skidåkare från Kanadas puderdränkta Kootenay-region i östra British Columbia; fotografen Nicholas Teichrob tillsammans med Izzy Lynch, Leah Evans och Mike Hopkins. Målet med resan är det ovanliga konceptet att göra toppturer, bo i jurtor - en traditionell sorts tält som använts av nomader - och göra förstaåk på skidor i ett land vars landyta till

80 procent består av berg. När jag bjöd in Leah Evans några månader tidigare bad hon först om att få ringa tillbaka. Fem minuter senare ringde telefonen och hon bekräftade att hon minsann gärna hängde med och åkte skidor i Kirgizistan.

- Jag var bara tvungen att kolla på kartan var det ligger, sa hon.

Inklämt mellan Kina i öster, Kazakstan i norr, Uzbekistan i väst och Tadzjikistan i söder, representerar Kirgizistan en del av världen - Centralasien - som ingen av oss tidigare hade någon som helst koll på, än mindre på landet i sig.

Jurtan som vi planerat att besöka sköts av Ryan Koupal, en snowboardåkare från Colorado med en masterexamen i kinesisk moshui hua, vattenfärgsmålning, som spenderat tre vintrar med att utforska Centralasien innan han insåg potentialen för vinterturism i Kirgizistan. Intressant nog är Kirgizistan hemvist för ett av världens mest framgångsrika program för ekoturism, Community Based Tourism, CBT, som stödjer ett stort nätverk av jordbruksfamiljer som öppnar sina hem och erbjuder enkelt boende och ekoturer för besökare.

Dess operativa säsong sträcker sig däremot endast över fyra sommarmånader. Men genom att applicera samma strategi för resten av året har Koupal genom sitt företag 40 Tribes lyckats expandera möjligheterna för befolkningen att få turistinkomster även under de långa vintermånaderna.

»Fårhuvuden, flätade inälvor och ett stort antal biprodukter av okänt slag går att köpa.«

25 minusgrader välkomnar oss när vi landar i huvudstaden Bishkek, vilket gör regelbundna stopp för en skål med rysk borsjtjsoppa till en livsnödvändighet. Staden, vardagligt refererad till som "Centralasiens Paris", lever upp till sitt smeknamn med storslagen Sovjetarkitektur omringad av gigantiska torg och genomfartsleder.

Vi sticker ut där vi vandrar genom gatorna, inte för våra färgglada Gore-texkläders skull, utan för vår avsaknad av pälsbeklädnad. Päls är nämligen obligatoriskt hos de chica stadsbor som paraderar runt på trottoarerna iklädda höga läderstövlar, figursydd överrockar, sidenscarves och stora pälsmössor. Mercedesbilar och BMW:s hukar under en konstant dimma av isig inversion som lägrat sig över staden.

Vi observerar en mer lantlig sida av Bishkek under en avstickare till marknadsplatsen Osh Bazaar, där fårhuvuden, flätade inälvor och ett stort antal biprodukter av okänt slag går att köpa. Efter inte alltför lång stund blir vi erbjudna varsin kopp saltigt te med jakmjölk som, trots att drycken värmer våra magar i det iskalla vädret, visar sig smaka lite för illa för att någon av oss ska tömma bägaren.

Vår tredje dag i landet anländer en stor marshrutka-buss med en hulk till karl bakom ratten för att ta oss till Karakol, där vi ska möta upp Koupal för att fortsätta vidare mot bergen. Förarens namn ska enligt uppgift vara Sergei, men det är inget han svarar på. Han svarar inte heller på våra högljudda önskemål om att sakta ner.

Så sent som för en vecka sedan var en grupp amerikaner som färdades längs samma väg inblandade i en svår trafikolycka. En person ådrog sig allvarliga ryggradsskador och var tvungen att bli silvertejp mot en splitboard i brist på riktig sjukvårdsutrustning. Även den gruppen var gäster till 40 Tribes och det krävdes alla logistiska knep som Koupal lärt sig under sina år i Centralasien för att evakuera gruppen och ge de skadade lämplig vård i Dubai.

Vi studsar fram längs tomma vägar samtidigt som solen stiger och lättar på dimman och stadens fuktiga kyla, innan det öppna landskapet övergår i nakna, bruna kullar och en azurblå himmel. Efter ett vägkrogsval med dumplings navigerar vi genom ett bergspass som spottar ut oss på nordsluttningarna vid Issyk-Kulsjön, världens näst största bergssjö, och en mötesplats för handelsresande från Fjärran Östern och Europa på färd längs Sidenvägen. Under medeltiden var vattennivån runt sju och en halv meter lägre och geologiska fynd antyder att det en gång i tiden kan ha legat en blomstrand, antik metropol här – som nu ligger under vatten. Issyk-Kul tros även ha varit startpunkten för Digerdöden, pesten som plågade Europa och Asien under 1500-talet.

Då och då passerar vi genom vindpinade byar, avgränsade av fallfärdiga och övergivna Sovjetfabriker och förstörda av väder och vind – en kvarleva från Sovjetunionens kollaps i slutet av 80-talet som bröt ner den kirgiziska ekonomin fullständigt. En gång i tiden var Issyk-Kulområdet en populär semesterdestina-

Skulptur i Bishkek.

Hungrig?

Schumacher sladdar fram med sin skraltiga UAZ.

1 200 höjdmeter om dagen avverkas under vistelsen i Tien Shan bergen.

Varje nytt skidåk är ett förstaåk. Ingen har turat här innan oss.

Schumacher. Chaufför och komplett galen local.

» KIRGIZISTAN

Statsskick Republik.
Införlivat med Tsarrysland och senare Sovjetunionen mellan 1867 och 1991.
Officiella språk Kirgiziska och ryska.
Huvudstad Bisjkek
Antal invånare 5 550 239 (2010)
Area 199,900 km²
Gränser Kazakstan, Kina, Tadzjikistan och Uzbekistan. Landet är kustlöst.

»Efter att äntligen ha fått åka skidor och lära känna Koupal börjar vi få en aning om vad som väntar oss, och påtagligt nog även vad vi missat.«

tion och de många varma källorna längs sjöns stränder attraherade mängder av sovjetiska turister. Många samhällen har ännu inte återhämtat sig och erbjuder idag väldigt små möjligheter till arbete och inkomst.

Karakol, Kirgizistans fjärde största stad, visar sig vara mer av en stor bondby, med breda gator och, angenämt nog, ett mildare klimat. En pastellpalett med ryska Lada-bilar har ersatt europeiska märken, men pälsmodet består.

Strax efter att vi anlänt till vårt vandrarhem träffar vi på Schumacher, en oljefläckig kroppsklump som med stolthet visar oss sina två skidpjäxor, bägge för vänster fot. Han dyker upp i en khakigrön UAZ – en före detta sovjetisk militärbuss som fullkomligen dryper av karaktär – och går med på att hämta upp oss tidigt nästa morgon för att köra oss de två milen till skidorten Karakol.

Karakol är den högst belägna skidorten i Centralasien och har vad som mycket väl kan vara den längsta tvåstolsliften i världen, som skeppar folk upp till 2 550 meters höjd, och som gläder oss med storslagna vyer över Issyk-Kulsjön.

Vi spenderar dagen med att åka puder och konversera med ryska och kazakiska skidåkare mellan varven. En oerhört peppad skidåkare från Moskva vid namn Alex rättfärdigar sin resa med en kraftig rysk brytning och kommentaren ”det är billigt och skidåkning är väldigt bra”. Jag skålar för den åsikten ur en plunta med mycket potent vodka, som helt plötsligt materialiserar sig från fickan på en kazak som står precis bredvid.

Efter att äntligen ha fått åka skidor och lära känna Koupal börjar vi få en aning om vad som väntar oss, och påtagligt nog även vad vi missat. Veckan innan vårt besök förde med sig nysnö till bergen, ihop med rejält med vind – anledningen till varför vägarna hit var extra farofyllda. Nysnö är bra men snöförhållandena är antagligen mindre stabila högre upp i bergen, vilket vi med all tydlighet snart kommer att få erfara.

På väg mot jurtan drar vi iväg mot Ichke-Jergez, en bondby någon timmes färd med UAZ-bussen och Schumacher som gastar ”left, left” samtidigt som han grimaserar som om han styrde en åkattraktion på ett nöjesfält. Koupal har sett till att gruppen ska få spendera en natt hos en kirgizisk familj, komplett med kycklingar, kor och ett kolsvart utedass.

Att bo hemma hos folk är en del av Koupals engagemang för att se till att lokalbefolkningen på platserna dit han tar sina grupper kan dra ekonomisk nytta av besöken. Våra värdar, Nurbek och hustrun Aijarkyn, serverar kopiösa mängder med pilaff och te, samtidigt som deras tre småtjejer leker med Evans och Lynch. En borttynande farmor, inlindad i filter och en huvudsjal, håller uppsikt över scenen, innan vi alla drar oss tillbaka för att sova under tyngden från tjocka filttäcken.

En samling hästar dyker upp tidigt nästa morgon och är snart lastade med stora bagar. Vårt sällskap tar sig från farmen upp längs en snöig väg, navigerar genom frusen djurspillning och ett djupt dräneringsdike, urholkat av hästar som släpat trädstammar

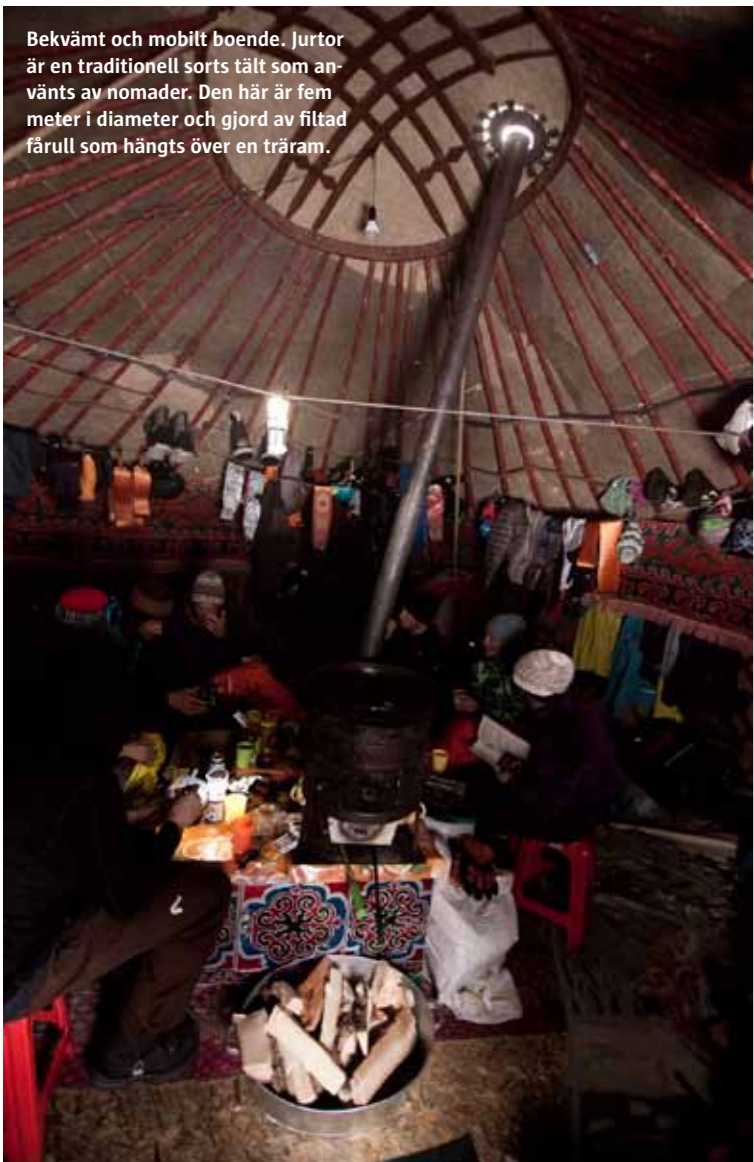
Izzy Lynch lägger svängar utför sett förstaåk som fick namnet ”Izzy Vibes”. I bakgrunden Alpay Turs majestätiska nordostvägg.

» TIEN SHAN-BERGEN

Tien Shan är ett stort bergsområde väster om Taklamakanöknen i Centralasien i gränssområdet mellan Kazakstan, Kirgizistan och den autonoma regionen Xinjiang i Kina. Den högsta punkten är Pik Pobedy i Kirgizistan, 7 439 meter över havet. Tien Shan betyder Guds berg på kirgisiska.

Bekvämt och mobilt boende. Jurtor är en traditionell sorts tält som används av nomader. Den här är fem meter i diameter och gjord av filtad fårull som hängts över en träram.

Ptor Spriceniaks. Vår guide och en sann skidnomad som utforskat skidåkning i stora delar av Centralasien.

KIRGIZISTAN

"Have Some Tea", ännu ett av alla förstaåk som vi betade av.

från skogen. Vägen snirklar sig genom flacka åkrar innan den förgrenar sig och klättrar ytterligare 500 meter in mot en vidsträckt dalgång med tall- och granskog. Jurtan röjer sitt läge genom en svag rökpelare från skorstenen, annars ligger den dold bakom en trädunge på en liten ås strax ovan 2 700 meters höjd.

Ryan Koupal verkar ängslig när vi flyttar in i hans värld, på samma sätt som man hoppas en ny pojk- eller flickvän ska samtycka till en romantisk picknick i skogen. Lättnaden i hans ansikte är påtaglig när vi är mer än imponerade över det vi ser. Läget mitt i hjärtat av Terskey Ala-Too-massivet gör att potentialen är snudd på ändlös. "Terskey" betyder för övrigt mörk eller skuggad på kirgiziska, men för oss översätts det i nordvända puderslutningar, vilket är just vad Koupal är speciellt sugen att dela med sig av till oss.

De två första dagarna är krävande där vi strävar framåt med guiden Ptor i spetsen. Det tunna, kontinental snötäcket som vi hört en del om är tunnare än vi någonsin hade förväntat oss. En halvmeter av sockerliknande, facetterade kristaller täcker marken med ett par decimeter kallt, gammalt puder draperat på toppen. Lavinkägglor ritar brutala spår nerför varje runout i alla väderstreck och själva åkningen i sig är emellanåt riktigt svår eftersom vi bryter igenom topplagret. Att gå på hudar är inte speciellt mycket enklare, vi sjunker regelbundet genom sockersnöen i botten, hela vägen ner till marken. Vi bockar av några flackare, mindre riskfyllda åk som "Have Some Tea", ett alpint åk med nordvästlig orientering. Det är ett av Koupals favoritåk och erbjuder en makalös vy mot Alpay Turs majestätiska nordostvägg med Yahtzee-couloiren som löper från topp till botten – ett åk som ligger högt på vår önskelista.

Lavinförhållandena blir dock bara sämre med stigande tem-

peraturer och efter dag tre finner vi oss instängda i botten av en stor gryta efter att vi fjärrutlöst tre separata laviner. Det är ingen optimal situation. Ptor erbjuder en förnufts röst och banar en väg med stighudarna upp till en ås, innan han hajkar till fots längs ytterligare en stenig, smal ås upp till den punkt där vi droppade in. Vi beslutar oss för att stoppa in svansen mellan benen, följa efter honom, och återvända till jurtan.

Vår jurta är en oas i vildmarken, fem meter i diameter och gjord av filtad fårull som hängts över en träram som möts i en spetsig punkt. En vedeldad kamin, vars skorsten sticker genom takets högsta punkt, välkomnar oss med sin värme när vi kommer in genom dörren. Till vänster finns ett ändamålsenligt kök med två gasspisar, några grytor och en hylla med kryddor. En byrå står bakom eldstaden och fungerar som bord där torkade frukter, nötter, choklad, blåbärste och lagade måltider äts. Byrån extraknacker även som yatzibord senare på kvällarna. Madrasser och en mängd filter flankerar den borte väggen, och vi sover med våra fötter mot kaminen likt ekrarna på ett hjul. Stighudar och innerskor hänger som stalaktiter från jurtans takribbor.

När vi gått och lagt oss är det så mörkt i jurtan att vi inte ens kan se handen framför oss, och den bjuder på sex natters djup, stärkande sömn.

Skogen precis intill vår tillfälliga boplatz erbjuder några flacka svängar under de följande dagarna, då vi väntar på att snön i den höglänta terrängen ska sätta sig. Tempot på våra dagar är sällsamma. Koupal och Ptor upprepar samma mantra: ät, åk skidor, sov. Kasadin och Anarbek, som arbetar för Koupal, går upp tidigt för att tända eld i kaminen och förbereda te och frukost under tiden vi mornar oss.

Vi turar, ett steg i taget, medan Ptor delar med sig av sin kunskap och historier från världens alla hörn. Vi finner korta, branta åk i den perfekt glesa skogen som skyddar pudret mot vind och sol. Med vanligtvis 1 200 höjdmeter per dag stupar vi i säng varje kväll, fullproppade efter middag med laghman, centralasiatisk spagetti, eller kuurdak, tärnad kyckling och potatis.

Hela tiden fixeras ryngkorna runt Koupals genomträngande, blå ögon av hans konstanta flinande. Han är i sitt rätta element och en efter en förenar vi oss med honom där, trots ängslan över rådande lavinförhållanden.

Snön är fortfarande kall och lätt vid slutet av vår vecka och saker och ting har äntligen börjat sätta sig i bergen. Vi riktar vår nyfikenhet mot Alpay Turs nordöstra vägg, med förhoppningar om att åka Yahtzee-couloiren. Ljuset är av och på, Evans och Lynch droppar in och utnyttjar de få fönster som obönhörligen stänger igen sikten innan de nått botten på dalen. Korridoren känns betydligt längre än sina 600 höjdmeter.

Hopkins åker en bred, lång rygg lite längre västerut som sträcker sig hela vägen ner till dalen, det är första gången någon åker där och vi döper åket till "Zero on One".

Koupal plåtar från andra sidan dalen. Det är ett åk som han har varit sugen på att åka länge, men han har ändlöst med nya möjligheter – han är alltför sammankopplad med den här regionen för att inte komma återvända.

För oss andra är en återresa inte något som skymtar vid horisonten. Däremot har vi sedan vi kom hit sakta men säkert vävts in i samma tyg som Koupal är utskuren från, och när vi lämnar Tien Shan-bergen för att vända hemåt inser vi att det är ett tygstycke som vi kommer att försöka linda in oss själva i då och då. *

Skidåkning är ingen folksport i den forna Sovjetrepubliken. Liftarna i Karakol snurrar ofta halvtomma.

»Hopkins åker en bred, lång rygg lite längre västerut som sträcker sig hela vägen ner till dalen, det är första gången någon åker där och vi döper åket till "Zero on One".«